

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา การอภิปรายผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ

ในการศึกษา เครื่องแบบปลัดอำเภอ : ภาพลักษณ์ ความเหมาะสม และประสิทธิภาพ ผู้ศึกษาได้กำหนดวัตถุประสงค์การศึกษาเอาไว้ 2 ข้อ คือ 1. เพื่อศึกษาถึงเครื่องแบบต่างๆ ของปลัดอำเภอ ที่มีผลต่อการรับรู้ ความรู้ตึกนึกคิด จินตภาพและประสบการณ์ของประชาชนทั่วไป กับบทบาทและหน้าที่ของปลัดอำเภอ และ 2. เพื่อศึกษาถึงความเหมาะสมของเครื่องแบบต่างๆ ของปลัดอำเภอในสภาวะแวดล้อมปัจจุบัน ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของปลัดอำเภอ โดยได้ออกแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล แบบการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีคำถามนำ ซึ่งคำถามที่นำมาใช้สัมภาษณ์นั้น ผู้ศึกษาได้นำประเด็นคำถามมาจากการศึกษาทางเอกสาร รูปภาพ วิดิทัศน์ และศึกษากลุ่มประชากรตัวอย่าง 3 กลุ่ม คือ ประชาชนทั่วไป จำนวน 5 คน ข้าราชการสายงานอื่นหรือพนักงานทั่วไปของกรมการปกครอง จำนวน 5 คน และปลัดอำเภอคนอื่นๆ จำนวน 10 คน รวมเป็นจำนวนทั้งสิ้น 20 คน

5.1 สรุปผลการศึกษา

5.1.1 ผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งสามกลุ่ม มีความคิดเห็นสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันทั้งหมด ที่ว่าเครื่องแบบเป็นเครื่องมือบ่งบอกหน้าที่ของผู้คนในสังคม และพวกเขาจะสามารถจำแนกบทบาทหน้าที่ของผู้ที่ใส่เครื่องแบบได้ หากเครื่องแบบนั้นเป็นเครื่องแบบของหน่วยงานที่ความพิเศษ ไม่ว่าจะเป็นองค์กรภาครัฐหรือเอกชน เช่น ตำรวจ ทหาร หมอแอร์โฮสเตส เป็นต้น แต่ถ้าหากเป็นเครื่องแบบสีากิของข้าราชการพลเรือนทั่วไป ประชาชนทั่วไปจะมีความลำบากในการจำแนกหน่วยงานของข้าราชการพลเรือนมากที่สุด แต่พวกเขาจะไม่สามารถจำแนกสังกัดของข้าราชการผู้นั้นได้ ถ้าหากไม่รู้จักกันเป็นส่วนตัว หรือมีประสบการณ์เคยพบเห็นมาก่อน

5.1.2 ผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งสามกลุ่มมีความคิดเห็นสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันว่า การจำแนกข้าราชการที่เป็นปลัดอำเภอและข้าราชการพลเรือนสายงานอื่นๆ โดยใช้เครื่องแบบในการจำแนกนั้นเป็นเรื่องยาก และในกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นข้าราชการสายงานอื่นและเป็นปลัดอำเภอนั้น ก็ยอมรับว่าจำแนกได้ยากเช่นกัน แต่ตนเองยังสามารถใช้การเรียนรู้ การสังเกตและประสบการณ์ที่ผ่านมาในอดีตจำแนกได้ โดยใช้วิธีการสังเกตเครื่องหมายที่บ่งบอกถึงหน่วยงาน เช่นตราที่ปกคอเสื้อ หรือสัญลักษณ์

ดาวแปดแฉกบนกระเปาะเสื้อด้านขวา หรือแม้แต่การสังเกตป้ายชื่อถ้าหากป้ายชื่อนั้นมีการระบุตำแหน่งที่ชัดเจน

5.1.3 ผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นประชาชนทั่วไป มีความคิดเห็นสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันว่า พวกเขาคาดหวังที่จะเห็นบุคคลใดๆ ก็ตามที่สวมเครื่องแบบว่าจะปฏิบัติหน้าที่และมีพฤติกรรมที่เหมาะสมกับหน่วยงาน/องค์กรที่ผู้นั้นสังกัด และจะมีความคาดหวังในพฤติกรรมที่ดีและเหมาะสมมากขึ้น จากผู้สวมเครื่องแบบที่เป็นข้าราชการ เนื่องจากพวกเขาทราบดีว่าการเข้าบรรจรับราชการนั้นมาจากการคัดเลือกโดยการสอบ ซึ่งผู้ที่สอบได้นั้นก็ถือเป็นผู้ที่มีความสามารถ ดังนั้น ผู้ที่สวมเครื่องแบบข้าราชการ ก็กลายเป็นสัญลักษณ์ของผู้มีความรู้ความสามารถ ที่สำคัญ ข้าราชการก็เปรียบเสมือนตัวแทนของรัฐไปด้วย

5.1.4 ผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นข้าราชการทั่วไปและปลัดอำเภอส่วนใหญ่ ให้ความเห็นว่า พวกเขา มีความภูมิใจในเครื่องแบบข้าราชการของพวกเขา และคิดว่าบุคคลใดๆ ที่เห็นพวกเขาในเครื่องแบบก็จะเกิดความประทับใจไปด้วย ทั้งนี้ จะต้องมีความประพฤติที่เหมาะสมกับเครื่องแบบประกอบกัน

5.1.5 ผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นข้าราชการทั่วไปและปลัดอำเภอส่วนใหญ่ ให้ความคิดเห็นสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันว่า พวกเขาสามารถรับรู้ถึงความคาดหวังของสังคมและของประชาชนที่มีต่อพวกเขา เมื่อพวกเขาสวมเครื่องแบบ ทั้งความคาดหวังในการปฏิบัติหน้าที่ และการประพฤติปฏิบัติตัว นอกจากนี้ ผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นข้าราชการทั้งสองกลุ่ม ยังมีความเห็นตรงกันว่าขณะที่สวมเครื่องแบบนั้น มีความจำเป็นที่จะต้องประพฤติปฏิบัติตัว และแสดงออกในที่สาธารณะด้วยความระมัดระวังเป็นพิเศษ แตกต่างกับเวลาที่ไม่สวมเครื่องแบบ ที่จะอยู่ในภาวะที่ผ่อนคลายมากกว่า

5.1.6 ผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งสามกลุ่มมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า เครื่องแบบเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมภาพลักษณ์ให้กับองค์กรของผู้สวมใส่ เพราะหากมีข้าราชการคนใดที่ประพฤติปฏิบัติไม่ดี ก็แน่นอนว่าหน่วยงานหรือสังกัดของเขาจะถูกตำหนิแบบเหมารวมไปด้วย

5.1.7 ความสัมพันธ์ของเครื่องแบบกับสภาพแวดล้อมในปัจจุบัน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักให้ความเห็นแตกต่างออกเป็นสองแนวทางคือ แนวทางที่หนึ่งบอกว่า เครื่องแบบข้าราชการในปัจจุบันไม่เหมาะสมกับภูมิอากาศที่ร้อนของประเทศไทย ควรมีการปรับเปลี่ยนในเรื่องของเนื้อผ้าหรือรูปแบบ เพื่อให้มีการระบายอากาศที่ดีขึ้น และอีกกลุ่มหนึ่งก็ให้ความคิดเห็นด้วยว่าประเทศไทยเป็นประเทศที่มีอากาศที่ร้อน เครื่องแบบอาจจะระบายอากาศได้ไม่ดีนัก แต่ทว่าผู้สวมใส่ก็ควรที่จะอดทน เพื่อการรักษาความน่าเชื่อถือ ศรัทธา และที่สำคัญก็มีระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวกับเครื่องแบบควบคุมไว้

5.1.8 ผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มหนึ่งให้ความเห็นว่า เครื่องแบบของปลัดอำเภอควรมีการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้เหมาะสมกับภารกิจของงานบ้าง โดยเฉพาะภารกิจงานภาคสนาม เช่น การป้องกันปราบปราม

ยาเสพติด การป้องกันและปราบปรามคดีเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและป่าไม้ เป็นต้น ซึ่งผู้ให้ข้อมูลหลักที่มีความคิดเห็นในแนวทางนี้ จะกล่าวว่ารูปแบบของเครื่องแบบสีกากิในปัจจุบันนั้นขาดความทะมัดทะแมง โดยเฉพาะปลัดอำเภอที่เป็นผู้หญิงที่คิดว่ากระโปรงและรองเท้าหนัง ไม่เหมาะกับงานภาคสนาม รวมไปถึงการระบายความร้อนของเครื่องแบบที่ไม่ดี ส่งผลให้ผู้ใส่เกิดความหงุดหงิดรำคาญ บางคนต้องการให้เปลี่ยนแปลงสีของชุดให้มีความเฉพาะเจาะจง อาจจะเป็นเจดสีที่ไม่ดูฉูดฉาดเรียบง่าย แต่ก็ควรจะเป็นสัญลักษณ์ที่เด่นชัดว่าใครกำลังปฏิบัติหน้าที่ปลัดอำเภออยู่ ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นนักวิชาการที่ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า เครื่องแบบของปลัดอำเภอควรจะมีสีเด่นชัดและแตกต่างออกไป เนื่องจากปลัดอำเภอถือเป็นเจ้าพนักงานของรัฐที่มีอำนาจในการจับกุมและสืบสวนสอบสวนตามกฎหมาย ดังนั้นก็ควรจะมีเครื่องแบบพิเศษที่ทำให้รู้ว่าเป็นปลัดอำเภอ เหมือนกับหน่วยงานราชการอื่นๆ ที่มีอำนาจในการจับกุมและสืบสวนสอบสวน เช่น ชุดการ ป่าไม้ DSI เป็นต้น

ทั้งนี้ ผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นแพทย์และทหาร ได้ให้ความเห็นตรงกันว่า เครื่องแบบของพวกเขามีความเหมาะสมต่อการปฏิบัติงานในหน้าที่ของพวกเขาดีแล้ว

5.1.8 ประชาชนทั่วไปจะไม่ทราบว่าราคาของเครื่องแบบนั้น มีราคาสูงต่ำมากเพียงใด จึงไม่ได้แสดงความคิดเห็นไว้ แต่ในกลุ่มของข้าราชการและปลัดอำเภอนั้น ทุกคนให้ความเห็นสอดคล้องกันว่า เครื่องแบบของตนนั้นมีราคาแพง โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้ารวมราคาของเครื่องหมายและอุปกรณ์เสริม เช่น หมวก รองเท้า ราคาของเครื่องแบบก็จะยิ่งสูงขึ้นไปอีก ซึ่งประเด็นสำคัญในเรื่องของราคาก็คือข้าราชการส่วนมากจะมีเครื่องแบบไม่มาก และสวมเครื่องแบบไม่บ่อย เพื่อป้องกันการการชำรุด อีกทั้งหากร่างกายของผู้สวมใส่เปลี่ยนแปลง เช่น อ้วนขึ้น หรือผอมลง ราคาก็ยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ข้าราชการตัดสินใจที่จะซื้อหรือไม่ซื้อเครื่องแบบใหม่อีกด้วย

5.1.9 ประเด็นเรื่องความเหมาะสมของเครื่องแบบ และประสิทธิภาพในการใช้ปฏิบัติงาน มีข้อสรุปทั้งหมดสามแนวทางคือ

1) ผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นประชาชนส่วนใหญ่ กับข้าราชการและปลัดอำเภอบางคน มีความคิดเห็นสอดคล้องไปในทางเดียวกันว่า ประสิทธิภาพของเครื่องแบบในการปฏิบัติงานที่สำคัญ ประการที่สุดประการหนึ่งคือ เครื่องแบบเป็นเครื่องมือเชิงอำนาจ กล่าวคือ เครื่องแบบจะช่วยสนับสนุนให้ผู้สวมมันใช้อำนาจที่เกี่ยวข้องกับเครื่องแบบได้ดีขึ้น เช่น หากมีผู้ป่วยเป็นลมในที่ชุมชน และบริเวณนั้นมีแพทย์ที่ไม่ใส่เครื่องแบบ กับพนักงานรักษาความปลอดภัยที่อยู่ในเครื่องแบบ ประชาชนในบริเวณนั้นก็เ็นไปได้ที่จะเชื่อพนักงานรักษาความปลอดภัยมากกว่า กลับกันหากบริเวณนั้นมีแพทย์ที่สวมเครื่องแบบกับนายตำรวจหรือนายทหารที่มียศสูง ไม่ว่าอย่างไรประชาชนก็ต้องเชื่อคนที่เป็แพทย์มากกว่า เป็นต้น

นอกจากนี้ ผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นประชาชน ยังให้ความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า หากเกิดเหตุฉุกเฉินพวกตนก็พร้อมที่จะให้ความร่วมมือกับคนที่สวมเครื่องแบบข้าราชการมากกว่า เนื่องจากบุคคลที่นั่นเปรียบเสมือนตัวแทนของรัฐนั่นเอง และผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นข้าราชการและ ปลัดอำเภอก็เชื่อว่าเครื่องแบบนำประสิทธิภาพการใช้อำนาจมาได้ด้วย อีกทั้งยังมีความเห็นสอดคล้องกัน อีกว่า การสวมใส่เครื่องแบบนั้นนอกจากจะทำให้ตัวผู้สวมใส่เองเกิดความมั่นใจแล้ว ยังส่งผลให้ได้รับความร่วมมือในการทำงานระดับดีจากประชาชน

2) จากการศึกษาผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งสามกลุ่ม โดยเฉพาะผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นปลัดอำเภอ ส่วนใหญ่ จะมีการกล่าวถึงประสิทธิภาพของเครื่องแบบที่ใช้ในการทำงาน ในลักษณะของประสิทธิภาพ ทางกายภาพ โดยกล่าวจากประสบการณ์ตรงพวกเขา ว่าเครื่องแบบสีทึบนั้นไม่เหมาะสมกับการปฏิบัติ ภารกิจภาคสนาม หรือการปฏิบัติงานกลางแจ้ง เนื่องจากเครื่องแบบสีทึบก็เป็นเครื่องแบบที่มีลักษณะเข้ารูป มีเนื้อผ้าที่หนาไม่ระบายอากาศ ส่งผลให้ความคล่องแคล่วความทะมัดทะแมงลดน้อยลง กล่าวคือ ตาม แนวคิดผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มนี้ ก็เพื่อต้องการการให้การออกแบบเครื่องแบบปลัดอำเภอสนับสนุนการ เคลื่อนไหวของร่างกายซึ่งถือเป็นความสามารถพื้นฐานของคน มีความทะมัดทะแมง คล่องแคล่วมาก ยิ่งขึ้นนั่นเอง สามารถสร้างประสิทธิภาพในการทำงานได้ดีมากขึ้น นอกจากนี้ข้าราชการและปลัดอำเภอ ที่เป็นผู้หญิงได้ให้ความเห็นที่สอดคล้องกันว่า หากต้องใส่เครื่องแบบสีทึบก็ปฏิบัติงานภาคสนามก็จะมี ความลำบากมากเพราะต้องใส่กระโปรง และรองเท้านาง

3) ผลการศึกษาผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งสามกลุ่ม ยังพบว่าผู้ให้ข้อมูลหลักบางคน ให้ความคิดเห็นที่น่าสนใจว่า เครื่องแบบไม่ได้เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการทำงาน แต่เป็นเรื่องของ การแบ่งแยกสถานะ แบ่งแยกชนชั้นเสียมากกว่า และยังให้ความคิดเห็นเพิ่มเติมว่าหากการทำงานนั้นเน้น ประสิทธิภาพและเป้าหมายของงานเป็นหลัก บุคคลที่ปฏิบัติภารกิจนั้นไม่จำเป็นต้องสวมเครื่องแบบก็ได้ หรืออย่างน้อยที่สุดให้เครื่องแบบเป็นเพียงสัญลักษณ์ขององค์กรที่สังกัดก็น่าจะเพียงพอ

5.2 อภิปรายผลการศึกษา

5.2.1 ภาพลักษณ์

ผลการศึกษาจะพบว่า กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักทุกคน มีประสบการณ์ตรงเกี่ยวข้องกับเครื่องแบบ และมีความเกี่ยวข้องกับข้าราชการ และ/หรือระบบราชการเหมือนกัน ไม่มากนักน้อย ผู้ให้ข้อมูลหลักจึง มองว่าเครื่องแบบเป็นเครื่องมือในการบ่งบอกหน้าที่หรือสถานภาพในสังคมของผู้ที่สวมใส่มั่น ซึ่งตรงกับ แนวคิดของ Wundt (n.d. อ้างใน อภิสิทธิ์ ไส้ศัตรู ไรด, 2535: 9 - 11) ที่ได้กล่าวว่า หนึ่งในแรงจูงใจของ มนุษย์ในการสวมใส่เสื้อผ้า ก็คือ เพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์ทางอารมณ์ความรู้สึก คือความต้องการ

แสดงสถานภาพ นอกจากนี้ก็อิทธิพล โลก ก็ได้สนับสนุนแนวคิดดังกล่าวของ Wundt โดยบอกว่า เครื่องแบบข้าราชการก็เป็นเครื่องมือสะท้อนสถานภาพในสังคม เพราะในบางสังคมเช่นสังคมไทย เชื่อว่าข้าราชการเป็นอาชีพที่มีเกียรติ น่าภาคภูมิใจ นอกจากนั้นเครื่องแบบยังบ่งบอกถึงหน่วยงานที่สังกัด ตำแหน่งหรือชั้นยศที่ดำรงอยู่ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนแต่สะท้อนให้เห็นถึงสถานภาพที่แตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล และเครื่องแบบไม่ว่าจะเป็นเครื่องแบบขององค์กรเอกชนก็ดี หรือจะเป็นเครื่องแบบของข้าราชการ ก็ดี ได้ทำหน้าที่ของมันในการเป็นสัญลักษณ์ของสมาชิกกลุ่ม ตามแนวความคิดของโจเซฟและ อเล็กซ์ (Joseph and Alex, n.d. อ้างใน อิทธิพล โลก, 2535: 17 -18) โดยผู้ให้ข้อมูลหลักส่วนใหญ่จะสามารถจำแนกบุคคลที่อยู่ในเครื่องแบบที่มีลักษณะพิเศษได้ว่าเป็นบุคลากรขององค์กรใด และถึงแม้ว่าการจำแนกบุคคลที่สวมเครื่องแบบสักก็จะมีผลอย่างมากสำหรับบางคน แต่พวกเขาก็ยังพอจะทราบและจำแนกได้ว่าผู้นั้นเป็นข้าราชการ เป็นบุคลากรของรัฐ

ผลการศึกษายังพบว่า ผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นประชาชนส่วนใหญ่ จะเกิดความประทับใจต่อข้าราชการ ที่สวมเครื่องแบบอยู่แล้ว เพราะเชื่อว่าบุคคลเหล่านี้เป็นบุคคลที่มีความสามารถ เป็นบุคคลที่ได้รับการคัดเลือก อย่างเข้มข้นให้มาทำงานเพื่อประเทศและประชาชน แต่ทั้งนี้ การสวมเครื่องแบบ ข้าราชการอย่างเดียวยังไม่ได้เพียงพอต่อประชาชน แต่พวกเขาก็มีความคาดหวังในพฤติกรรมที่ดีและเหมาะสมมากขึ้น จากผู้สวมเครื่องแบบข้าราชการ ดังนั้นผู้ที่สวมเครื่องแบบข้าราชการ จึงกลายเป็นสัญลักษณ์ของ ผู้มีความรู้ความสามารถ ที่สำคัญข้าราชการก็เปรียบเสมือนตัวแทนของรัฐไปด้วย และผลการศึกษาของผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นข้าราชการและปลัดอำเภอยังให้ความคิดเห็นที่สอดคล้องไปในทางเดียวกันว่า พวกเขาสามารถรับรู้ถึงความคาดหวังของสังคม ของประชาชนที่มีต่อพวกเขาเมื่อพวกเขาสวมเครื่องแบบ ทั้งความคาดหวังในการปฏิบัติหน้าที่ และการประพฤติปฏิบัติตัว นอกจากนี้ผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นข้าราชการ ทั้งสองกลุ่ม ยังมีความเห็นตรงกันว่าขณะที่สวมเครื่องแบบนั้น มีความจำเป็นที่จะต้องประพฤติปฏิบัติตัว และแสดงออกในที่สาธารณะด้วยความระมัดระวังเป็นพิเศษ แตกต่างกับเวลาที่ไม่สวมเครื่องแบบ ที่ จะอยู่ในภาวะที่ผ่อนคลายมากกว่า สอดคล้องกับแนวคิดของ นิธิ เอียวศรีวงศ์ (ม.ป.ป. อ้างใน เลิศชาย เจตนธรรมจักร, 2555: 3) ที่ได้กล่าวว่า เครื่องแบบทั้งหลายนั้นล้วนถูกสร้างขึ้นเพื่อทำลายตัวตนของผู้ใส่ ตัวตนของผู้สวมจะหายไป เหลือเพียงอวัยวะชิ้นหนึ่งขององค์กร องค์กรจึงควบคุมเขาได้ง่าย เมื่อคนเราสวมเครื่องแบบ ก็เปรียบได้ว่าบุคคลคนนั้นสวมความเป็นองค์กรของเขาอยู่ การสวมเครื่องแบบ จึงเป็นการทำให้ผู้สวมระลึกตนอยู่เสมอว่า ตนเองเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร

ผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งสามกลุ่มยังมีความเห็นสอดคล้องกันว่า เครื่องแบบยังเป็นเครื่องมือ ในการส่งเสริมภาพลักษณ์ขององค์กรของผู้สวมใส่ เพราะหากมีข้าราชการคนใดที่ประพฤติปฏิบัติไม่ดี ก็แน่นอนว่าหน่วยงานของเขาก็จะถูกตำหนิแบบเหมารวมไปด้วย และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ ยุคติ มุกดาวิจิตร (2556) ที่ได้กล่าวว่า เครื่องแบบเป็นหนึ่งในเครื่องมือจัดการทางสังคมเครื่องแบบสามารถ

กำกับ ความคุมผู้ที่สวมเครื่องแบบให้อยู่ในร่องในรอยตามระเบียบได้ การที่บุคคลหนึ่งอยู่ในเครื่องแบบแบบหนึ่งก็จะถูกกำหนดให้ต้องมีพฤติกรรมแบบหนึ่ง ซึ่งคนในสังคมจะเป็นผู้จับตามองว่า ผู้สวมเครื่องแบบนั้นๆ มีพฤติกรรมอย่างไร และยังสอดคล้องกับผลการศึกษาวិวัฒนาการเครื่องแบบไทยสู่กลไกการควบคุม “ร่างกาย” และ “จิตสำนึก” ของมนุษย์ (ปราณี จิระพงษ์สุวรรณ, 2558) ที่ได้สรุปไว้ว่า เครื่องแบบนั้นมีประสิทธิภาพในการเข้าไปควบคุมพฤติกรรมของผู้สวมใส่ สร้างภาพลักษณ์ของคนในสังคม แสดงออกถึงค่านิยม บรรทัดฐานของจารีตประเพณี และยังกำหนดบทบาทของผู้สวมใส่เครื่องแบบอีกด้วย เช่น การที่ตำรวจสวมเครื่องแบบก็จะถูกเฝ้าจับตาพฤติกรรมเมื่อปฏิบัติตัวไม่สมควร เป็นต้น

5.2.2 ความเหมาะสม

จากผลการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นข้าราชการทั่วไปและปลัดอำเภอจะมองว่า เครื่องแบบสีทากีนั้นเป็นเครื่องแบบที่เหมาะสมอยู่แล้ว หากใช้สำหรับงานรัฐพิธี งานประชุม และงานสำนักงาน เนื่องจากรูปแบบที่เป็นอยู่ในปัจจุบันมีความเรียบง่ายและเน้นความเป็นทางการ อีกทั้งสีทากีที่ใส่ก็อ้างกันว่าเป็นกุศโลบาย คือการเป็นสีของดิน เป็นคติว่า “เป็นข้าราชการต้องคิดดิน” และ “เป็นข้าราชการถือเป็นพลังของแผ่นดิน” สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องบทบาทของเสื้อผ้าในองค์การของ Susan Baker (n.d. อ้างใน อภิสิทธิ์ ไล่ศัตรูไกล, 2535: 12 - 14) ที่ได้กล่าวไว้ว่า องค์การภาครัฐบาลรัฐวิสาหกิจและหน่วยการปกครองท้องถิ่นที่จัดบริการสาธารณะแก่ประชาชนโดยมิได้มุ่งแสวงหากำไรส่วนใหญ่ ถือเป็นองค์การบริการ บริหารการดำเนินงานด้วยภาษีของราษฎรในองค์การประเภทนี้เสื้อผ้าที่สมาชิกสวมใส่ไม่ควรเป็นเสื้อผ้าที่ราคาแพงไม่ควรแต่งกายหรูหราและเสื้อผ้าควรช่วยเสริมสร้างภาพพจน์ของความอดทน ขยันขันแข็งในการทำงานและเปิดเผยต่อสาธารณชน และผู้ให้ข้อมูลหลักผู้เป็นนักวิชาการก็ได้ให้ความคิดเห็นเพิ่มเติมว่า เครื่องแบบข้าราชการสีทากี รวมถึงเครื่องแบบข้าราชการอื่นๆ มีการออกแบบที่ร่วมสมัยอยู่แล้ว ถ้าจะให้ดูหิวโหยตามแฟชั่นเหมือนองค์กรธุรกิจอื่นๆ ก็จะลดทอนความน่าเชื่อถือที่ข้าราชการควรมีไปเสีย

ทั้งนี้ยังมีความคิดเห็นเพิ่มเติมจากผู้ให้ข้อมูลหลายคนว่า เครื่องแบบของปลัดอำเภอควรมีการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้เหมาะสมกับภารกิจของงานบ้าง โดยเฉพาะภารกิจงานภาคสนาม เช่น การป้องกันปราบปรามยาเสพติด การป้องกันและปราบปรามคดีเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและป่าไม้ เป็นต้น ซึ่งผู้ให้ข้อมูลหลักที่มีความคิดเห็นมาในแนวทางนี้ จะบอกว่ารูปแบบของเครื่องแบบสีทากีนั้นขาดความทะมัดทะแมง โดยเฉพาะปลัดอำเภอที่เป็นผู้หญิงที่คิดว่ากระโปรงและรองเท้าหนัง ไม่เหมาะกับงานภาคสนาม รวมไปถึงการระบายความร้อนของเครื่องแบบที่ไม่ดี ส่งผลให้ผู้ใส่เกิดความหงุดหงิดรำคาญ ส่วนในประเด็นเรื่องสีของเครื่องแบบนั้น ผู้ให้ข้อมูลหลักที่มีความคิดเห็นในแนวทางนี้ มีบางคนต้องการให้เปลี่ยนแปลงสีของชุดให้มีความเฉพาะเจาะจง อาจจะเป็นเฉดสีที่ไม่ฉูดฉาด ดูเรียบง่าย แต่ก็ควรจะ

เป็นสัญลักษณ์ที่เด่นชัดว่าใครกำลังปฏิบัติหน้าที่ปลัดอำเภออยู่ ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นนักวิชาการที่ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า เครื่องแบบของปลัดอำเภอควรมีสีเด่นชัดและแตกต่างออกไป เนื่องจากปลัดอำเภอถือเป็นเจ้าพนักงานของรัฐที่มีอำนาจในการจับกุมและสืบสวนสอบสวนตามกฎหมาย ดังนั้นก็ควรจะมีเครื่องแบบพิเศษที่ทำให้รู้ว่าเป็นปลัดอำเภอ เหมือนกับหน่วยงานราชการอื่นๆ ที่มีอำนาจในการจับกุมและสืบสวนสอบสวน เช่น ชุดทหาร ปาไม DSI เป็นต้น ซึ่งในส่วนนี้จะสอดคล้องกับแนวคิดกับแนวของ Wundt ที่กล่าวว่า แรงจูงใจในการสวมเสื้อที่สำคัญอีกประการก็คือการสวมเครื่องแบบเพื่อเป็นเครื่องมือใช้ประโยชน์ (อภิสิทธิ์ ไส้ศัตรูไกล, 2535: 11) เนื่องจากเครื่องแบบไม่ได้ถูกสวมใส่เพื่อสนองอารมณ์เพียงอย่างเดียว แต่เสื้อผ้า (เครื่องแบบ) ได้ถูกออกแบบและสวมใส่อย่างมีเป้าหมายและใช้ประโยชน์ โดยเสื้อผ้านี้ควรทำหน้าที่ปกป้องร่างกายมนุษย์หรือช่วยให้คนสวมใส่ทำกิจกรรมได้ดียิ่งขึ้น และยังสอดคล้องกับแนวคิดในการออกแบบผลิตภัณฑ์แบบ Human – Centered Design ที่ William B. Rouse ได้กล่าวไว้ว่าวัตถุประสงค์ที่สำคัญของ Human – Centered Design ประการหนึ่งคือการพัฒนาความสามารถพื้นฐานของมนุษย์ให้ดีขึ้น (Rouse, 2007: 6) กล่าวคือ การออกแบบเครื่องแบบปลัดอำเภอตามแนวคิดของผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มนี้ ก็เพื่อต้องการให้การเคลื่อนไหวของร่างกายซึ่งถือเป็นความสามารถพื้นฐานของคน มีความทะมัดทะแมง คล่องแคล่วมากยิ่งขึ้นนั่นเอง

จากผลการศึกษายังพบว่า มีผู้ให้ข้อมูลหลักที่กล่าวถึงเรื่องราคาของเครื่องแบบ โดยทั่วไปจะไม่ทราบว่าราคาของเครื่องแบบนั้น มีราคาสูงต่ำมากเพียงใด จึงไม่ได้แสดงความคิดเห็นไว้ แต่ผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นข้าราชการและปลัดอำเภอนั้น ทุกคนให้ความเห็นสอดคล้องกันว่า เครื่องแบบของตนนั้นมีราคาแพง โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้ารวมราคาของเครื่องหมายและอุปกรณ์เสริม เช่น หมวก รองเท้า ราคาของเครื่องแบบก็จะยิ่งสูงขึ้นไปอีก ซึ่งประเด็นสำคัญในเรื่องของราคาก็คือ ข้าราชการส่วนมากจะมีเครื่องแบบไม่มาก และสวมเครื่องแบบไม่บ่อย เพื่อป้องกันการการชำรุด อีกทั้งหากร่างกายของผู้สวมใส่เปลี่ยนแปลง เช่น อ้วนขึ้น หรือผอมลง ราคาก็ยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ข้าราชการตัดสินใจที่จะซื้อหรือไม่ซื้อเครื่องแบบใหม่ สอดคล้องกับแนวคิดในการออกแบบผลิตภัณฑ์ของฮารอลด์ (Harold, 1954: 297) ได้เสนอทฤษฎีแนวคิดทางการออกแบบผลิตภัณฑ์ ขั้นตอนการออกแบบมีหลักการ 2 จาก 7 ข้อที่สำคัญที่ต้องพิจารณา ก็คือ การซ่อมบำรุงและราคา

5.2.3 ประสิทธิภาพ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นสอดคล้องไปในทางเดียวกันว่า ประสิทธิภาพของเครื่องแบบในการปฏิบัติงานที่สำคัญประการหนึ่งคือ เครื่องแบบเป็นเครื่องมือเชิงอำนาจ สอดคล้องกับผลการศึกษาเรื่อง The Police Uniform (Camilla De Cargo, 2012) ของ Camilla De Cargo ที่ได้สรุปผลการศึกษาเอาไว้ว่า การที่ตำรวจนั้นมีบุคลิกที่ทรงอำนาจ เป็นที่จดจำได้ดี และเป็นที่น่าเกรงขาม เนื่องจาก

การออกแบบชุดคำร่วที่มีความมองอาและดึงดูด ซึ่งช่วยแสดงออกถึงลักษณะของความเป็นผู้นำและ
ผู้ปกป้องสังคม และยังแสดงให้เห็นถึงความเป็นเครื่องมือหนึ่ง ที่สร้างความเกรงใจ ความน่าเชื่อถือให้
คนหมู่มาก ซึ่งหมายความว่าอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้สวมเครื่องแบบตำรวจจะลดน้อยลง
หากมีการเลิกสวมเครื่องแบบด้วย นอกจากนี้การบังคับบัญชาในหมู่ข้าราชการด้วยกันก็มีความสะดวก
มากขึ้น เพราะเครื่องแบบนั้นมีเครื่องหมายที่แสดงถึงลำดับการบังคับบัญชาอยู่แล้ว แม้จะไม่รู้จักกันมา
ก่อน สอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยเรื่อง “วิวัฒนาการและบทบาทของเครื่องแบบข้าราชการในการบริหาร
ราชการไทย” ของ อภิสิทธิ์ ไส้ศัตรู ไกล (2535) ที่ได้สรุปผลการวิจัยว่า ภายหลังการเปลี่ยนแปลงระบอบ
การปกครอง ประเทศไทยใช้ระบบราชการในการบริหารราชการแผ่นดิน เครื่องแบบข้าราชการพลเรือน
จึงถูกกฎหมายบังคับไว้ และเป็นเครื่องแบบที่เป็นทางการ ซึ่งผู้ที่ไม่ใช่ข้าราชการจะไม่สามารถแต่งได้
เครื่องแบบข้าราชการในยุคนี้นี้จึงเป็นเครื่องแบบที่แสดงถึงการเป็นสมาชิกกลุ่ม แสดงถึงลำดับชั้นบังคับบัญชา
และสอดคล้องกับทฤษฎีระบบราชการของ Max Weber ด้วยนั่นเอง (ศิริพงษ์ วัฒนชัย ณ อุรุยา, 2551:
54 -56)

และจากผลการศึกษาพบว่า ปลัดอำเภอส่วนใหญ่ จะกล่าวถึงประสิทธิภาพของเครื่องแบบ
ที่ใช้ในการทำงาน ในลักษณะของประสิทธิภาพทางกายภาพ โดยจากประสบการณ์ตรงของแต่ละคน
จะพบว่าเครื่องแบบสีทึบนั้นไม่เหมาะสมกับการปฏิบัติภารกิจภาคสนาม หรือการทำงานกลางแจ้ง เนื่องจาก
เครื่องแบบสีทึบมีความเข้ารูป มีเนื้อผ้าที่หนาไม่ระบายอากาศ ส่งผลให้ความคล่องแคล่วความทะมัดทะเเมง
ลดน้อยลง สอดคล้องกับแนวคิดในการออกแบบผลิตภัณฑ์แบบ Human – Centered Design ที่ William B.
Rouse ได้กล่าวไว้ ว่าวัตถุประสงค์ที่สำคัญของ Human – Centered Design คือ การพัฒนาความสามารถ
พื้นฐานของมนุษย์ให้ดีขึ้น และเอาชนะขีดจำกัดของมนุษย์ (Rouse, 2007: 6) กล่าวคือ การออกแบบ
เครื่องแบบปลัดอำเภอตามแนวคิดของผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มนี้ ก็เพื่อต้องการให้การเคลื่อนไหวของร่างกาย
ซึ่งถือเป็นความสามารถพื้นฐานของคน มีความทะมัดทะเเมงคล่องแคล่วมากยิ่งขึ้นนั่นเอง สามารถสร้าง
ประสิทธิภาพในการทำงานได้ดีมากขึ้น

ผลการศึกษาจากทั้งสามกลุ่ม ยังพบว่าผู้ให้ข้อมูลหลักบางคน เสนอความคิดเห็นที่น่าสนใจ
ว่า เครื่องแบบไม่ได้เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการทำงาน แต่เป็นเรื่องของการแบ่งแยกสถานะ แบ่งแยก
ชนชั้นเสียมากกว่า ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Wundt (n.d. อ้างใน อภิสิทธิ์ ไส้ศัตรู ไกล, 2535: 9 - 11)
ที่กล่าวว่า การสวมเครื่องแบบก็เพราะเพื่อความต้องการแสดงสถานภาพ และอภิสิทธิ์ ไส้ศัตรู ไกลก็ได้
สนับสนุนแนวคิดดังกล่าวของ Wundt โดยบอกว่าเครื่องแบบข้าราชการก็เป็นเครื่องมือสะท้อนสถานภาพ
ในสังคมเพราะในบางสังคมเช่นสังคมไทยเชื่อว่าข้าราชการเป็นอาชีพที่มีเกียรติมีอำนาจมีเงินนอกนั้นแบบ
ยังแสดงถึงหน่วยงานที่สังกัดตำแหน่งหรือชั้นยศที่ดำรงอยู่ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนแต่สะท้อนให้เห็นถึงสถานภาพ
ที่แตกต่างกัน และผู้ให้ข้อมูลหลักยังให้ความคิดเห็นเพิ่มเติมว่าหากการทำงานนั้นเน้นประสิทธิภาพและ

เป้าหมายของงานเป็นหลักแล้ว บุคคลที่ปฏิบัติภารกิจนั้น ไม่จำเป็นต้องสวมเครื่องแบบก็ได้ หรืออย่างน้อยที่สุดให้เครื่องแบบเป็นเพียงสัญลักษณ์ขององค์กรที่สังกัดก็น่าจะเพียงพอ สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องบทบาทของเสื้อผ้าในองค์กรการของ Susan Baker (อ้างใน อภิสิทธิ์ ไส้ตัญญู โกล, 2535: 12 - 14) ที่ได้กล่าวไว้ว่า องค์กรภาครัฐบาลรัฐวิสาหกิจและหน่วยการปกครองท้องถิ่นที่จัดบริการสาธารณะแก่ประชาชน โดยมิได้มุ่งแสวงหากำไรส่วนใหญ่ ถือเป็นองค์กรบริการ (Service Organization) บริหารการดำเนินงานด้วยภาษีของราษฎรในองค์กรประเภทนี้เสื้อผ้าที่สมาชิกสวมใส่ไม่ควรเป็นเสื้อผ้าที่ราคาแพงไม่ควรแต่งกายหรูหราและเสื้อผ้าควรช่วยเสริมสร้างภาพพจน์ของความอดทนขยันขันแข็งในการทำงานและเปิดเผยต่อสาธารณชน

จากสรุปผลการศึกษาและการอภิปรายผลการศึกษาที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยทราบว่า เครื่องแบบข้าราชการประเภทต่างๆ ที่ ปลัดอำเภอสามารถสวมใส่ได้ตามระเบียบกฎหมายนั้น มีส่วนช่วยสนับสนุนภาพลักษณ์ให้แก่ปลัดอำเภอได้จริง เนื่องจากเป็นที่เข้าใจในหมู่ประชาชนและข้าราชการด้วยกันว่าการสอดคล้องเลือกเป็นปลัดอำเภอนั้นมีความยาก ผู้ที่สอบได้จึงถือเป็นผู้ที่มีความสามารถ แต่ทั้งนี้ภาพลักษณ์ที่ดีไม่ได้เกิดจากเครื่องแบบโดยตรงหรือเพราะเครื่องแบบเพียงอย่างเดียว แต่ยังขึ้นอยู่กับความประพฤติปฏิบัติของปลัดอำเภอที่สวมใส่เครื่องแบบสีทึบนั้นด้วย เนื่องจากปลัดอำเภอถือเป็นตัวแทนของกรมการปกครอง เป็นตัวแทนของนายอำเภอในการทำงานในพื้นที่ ดังนั้น หากปลัดอำเภอคนใดกระทำการริบหรี่จากไม่ดี แน่แน่นอนว่าจะเป็นที่รังเกียจของประชาชน และอาจทำให้ถูกตำหนิเหมารวมถึงหน่วยงานคือกรมการปกครองได้ นอกจากนี้เครื่องแบบข้าราชการที่ปลัดอำเภอสามารถสวมใส่ได้ตามระเบียบกฎหมายต่างๆ มีความเหมาะสมต่อการปฏิบัติหน้าที่แต่ต้องเป็นภารกิจงานที่เหมาะสมด้วย เช่น งานรัฐพิธี งานประชุม หรืองานเอกสาร แต่หากเป็นภารกิจงานที่ต้องอยู่ภาคสนามแล้ว เครื่องแบบข้าราชการสีทึบก็มีความเหมาะสมน้อยลง เพราะว่าเป็นเครื่องแบบที่มีความเข้ารูป ระบายอากาศได้ไม่ดี และในส่วนของผู้หญิงก็เป็นที่น่าพอใจ ซึ่งการใช้เครื่องแบบให้เหมาะสมจะส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของผู้สวมใส่งานน้อยในสองรูปแบบคือ หนึ่งประสิทธิภาพในการใช้อำนาจหน้าที่ ที่เมื่อสวมเครื่องแบบจะทำให้การสั่งการ หรือการบังคับบัญชาดีกว่า และได้รับความร่วมมือมากกว่า และรูปแบบที่สองคือประสิทธิภาพทางกายภาพ กล่าวคือ การเลือกเครื่องแบบให้เหมาะสม จะมีผลต่อการเคลื่อนไหว ความคล่องแคล่ว หากต้องทำงานภาคสนามที่ต้องอาศัยการเคลื่อนไหวของร่างกายมากๆ และสิ่งที่สำคัญที่สุด ไม่ว่าเครื่องแบบนั้นจะช่วยส่งเสริมภาพลักษณ์ มีความเหมาะสม และสร้างประสิทธิภาพให้ผู้สวมใส่งานมากเท่าใด แต่หากผู้นั้นมีทัศนคติในการทำงานที่ไม่ดี บทพร่องต่อการปฏิบัติหน้าที่ที่รับผิดชอบ เครื่องแบบที่เราให้ความสำคัญกับนั้น ก็จะถือว่าไม่ได้สะท้อนเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการให้บริการประชาชนอย่างแท้จริง

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 มีผู้ให้ข้อมูลหลักบางคนที่ทราบว่าปลัดอำเภอสามารถสวมเครื่องแบบของอส.ได้ (แม้แต่ปลัดอำเภอเองก็ทราบ) แต่ทว่ากลับไม่ได้ให้ความสนใจพูดถึงมากนัก ดังนั้น ในการศึกษาครั้งต่อไป ควรศึกษาเชิงลึกในเรื่องบทบาทหน้าที่ของปลัดอำเภอกับสมาชิกกองอาสารักษาดินแดนด้วย

5.3.2 มีผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นเกษตรกร ให้ข้อสังเกตที่สอดคล้องกับปลัดอำเภอหนึ่งคนในประเด็นที่ว่า เครื่องแบบบางครั้งก็เป็นเรื่องของการแบ่งแยกชนชั้น ทำให้เกิดความห่างเหินระหว่างข้าราชการและประชาชน ซึ่งปลัดอำเภอคนดังกล่าวได้กล่าวว่า ตามแนวคิด New Public Service แล้วปัจจุบัน ข้าราชการรุ่นใหม่จะไม่ค่อยยึดถือเรื่องอำนาจมากนัก เพราะทุกคนทราบว่า อาชีพข้าราชการต้องเป็นผู้ให้บริการประชาชน และยังสอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นเจ้าพนักงานพัฒนาชุมชน ที่ให้ความคิดเห็นว่า บางครั้งเครื่องแบบสักก็ถือเป็นทางการมากเกินไป หลายๆ ครั้งที่การทำงานกับประชาชน จะทำให้เกิดช่องว่างของเป็นเจ้านายกับประชาชน ทำให้งานที่ต้องการข้อมูลเชิงลึกนั้นไม่ได้รับความร่วมมืออย่างเต็มที่ที่มี ดังนั้น ในการศึกษาเกี่ยวกับเครื่องแบบปลัดอำเภอครั้งต่อไป ควรมีการนำหลัก New Public Service มาเป็นแนวความคิดหลักในการศึกษาวิจัยด้วย

5.3.3 เนื่องจากการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสังคมศาสตร์ ซึ่งผลการศึกษาที่ได้จะเป็นผลในเชิงนามธรรมมากกว่า ดังนั้นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในอนาคตควรเป็นงานวิจัยเชิงวิทยาศาสตร์ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของจิตวิทยา กายวิภาคศาสตร์ หรือแม้แต่เทคโนโลยีในการผลิตสิ่งทอ ที่เกี่ยวกับเครื่องแบบข้าราชการ เพื่อสะท้อนถึงความเชื่อมโยงของเครื่องแบบข้าราชการกับวิทยาศาสตร์

5.3.4 เนื่องจากการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลโดยการศึกษาวิเคราะห์เอกสาร และนำมาดัดแปลงเป็นข้อมูลในการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลหลักซึ่งผลของการวิจัยอาจจะไม่ครอบคลุมประเด็นในเชิงปริมาณ ดังนั้นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในอนาคตควรเป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ หรือเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นปลัดอำเภอให้มากขึ้น เพื่อสะท้อนความคิดเห็นของปลัดอำเภอให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น และอาจศึกษาโดยการเปรียบเทียบระหว่างการสวมเครื่องแบบปกติกับชุดอื่นๆ ในการปฏิบัติงาน เป็นต้น